

Regions and their boundaries: 1850–2000

Kraje a jejich hranice: 1850-2000

Tomáš BURDA

Nakladatelství České geografické společnosti, tomas.burda@post.cz

Abstract

The main reason of the article is to provide an information about a development of territorial units and their boundaries. It describes the changes that occurred especially in recent 160 years. The greatest attention is paid to regions and their boundaries.

Keywords: administration, regional division, regions, historical geography, borders

Klíčová slova: správa, územní členění, kraje, historická geografie, hranice

Dnes už si veřejnou správu nedokážeme příliš představit bez jejího krajského stupně. Za pouhých deset let trvání současného krajského dělení Česka se kraje staly uznávanými a především fungujícími institucemi. Před rokem 2000 byla diskuze o novém uspořádání správy dlouhá a rozporuplná a navázala tak na předchozí vývoj, kterým prošel krajský stupeň správy prakticky od svých prvních počátku ve 13. století a především pak jako součást systému veřejné správy od poloviny 19. století, s tím že právě kraje se staly nejčastěji reformovanými celky a velice často chyběl tento střední článek ve správním uspořádání státu úplně, zejména během let 1868–1949. Následující stat' bude věnována vývoji a změnám krajského členění a jejich území i porovnání systémů správy v jednotlivých časových obdobích. Změny krajských i dalších administrativních hranic se projeví určitým způsobem v území, a to především v těch oblastech, které často měnily svoji územní příslušnost v rámci kraje nebo okresu a docházelo ke změnám jejich vazeb na administrativní centra, právě míra těchto změn přispěla k prohloubení perifernosti území, které byly většinou již znevýhodněny na základě fyzicko-geografických podmínek a také dlouhodobým vývojem mimo dopravní, kulturní a hospodářská centra daných regionů. Cílem současného, ale i předcházejících územně-správních uspořádání by mělo být překonávat tyto nepříznivé skutečnosti v tom daném okamžiku historického vývoje, když společenské a hospodářské podmínky většinou byly o něco napřed před správními reformami.

Problematice vývoje správy se věnují především historické a s nimi spřízněné vědní obory. K nejvýznamnějším pracím, které shrnují celou problematiku státní správy a samosprávy patří dílo historika Jana Janáka *Vývoj správy v českých zemích v epoše kapitalismu, I a II.*, Praha 1967 a na něj navazující *Dějiny správy do roku 1945* od téhož autora se spoluautorkou Zdeňkou Hledíkovou (Praha 1989). Na

tyto práce pak navázal J. Janák vysokoškolskými skripty *Vývoj správy po roce 1945*. Všechny tyto práce vyčerpávajícím způsobem popisují vznik, trvání i zánik jednotlivých typů správy na území Česka ve všech oblastech života, věnují se tak nejen správě státní a samosprávě, ale i organizaci soudnictví, církevního života, vojenství apod. K dalším pracím věnujícím se jednotlivým obdobím vývoje správy patří např. práce historiků Matese a Schelleho z roku 1986 „Vznik Moravskoslezské země v roce 1927, nebo autorů Mocka a Žáčka z roku 1958 „Krajská správa v českých zemích a její archivní fondy (1605-1868)“ věnující se především pramenům z historie správy do zániku krajů v roce 1868. Nejstaršímu období před postátněním státní správy se věnoval i B. Rieger ve své práci z 90. let 19. století *Zřízení krajské v Čechách*. Problematiku vzniku a fungování správních jednotek mezi roky 1850–1868 pak popsal F. Roubík v sbornících Archivu MV v letech 1938–1939. V roce 1966 vyšla práce kolektivu autorů věnující se fungování a vývoji správy na Moravě po roce 1848. Nověji se problematice především krajského a župního členění v první polovině 20. století věnuje V. Vošický. Velmi málo je pak zpracována problematika fungování krajů a krajských národních výborů v letech 1949–1990.

Geografové se na rozdíl od historiků věnují především současným problémům fungování správy a především pak návrhům na změnu dosavadního uspořádání. Jejich práce pak často nachází odezvu v uskutečňování reform, kde je na jejich argumenty brán tu menší tu větší zřetel. Významný podíl na koncepci krajského členění po roce 1949 měl Korčák, který se touto problematikou zabýval již od 30. let. Budiž konstatováno že také poslední reforma je zpracovávána za aktivní účasti předních českých geografů, nejvíce se této otázce věnuje Martin Hampl, především v práci z roku 1987 *Regionální struktura a vývoj osídlení ČSR* (spolu s K. Kühnlem a V. Gardavským), z novějších prací pak ve



sborníku k transformačním procesům v České republice z roku 1996. Spolu s J. Müllerem zde podává sociálně geografickou regionalizaci Česka.

V současné době rámci geografie se v řadě grantů a výzkumů na řadě pracovišť v Česku řeší problematika polarizace prostoru a jádrových a formování periferních oblastí, změny venkovských oblastí a regionální rozvoj, změn hranic a administrativních reforem a vliv hranic na polarizaci prostoru z různých aspektů a pohledů. Vztah administrativních reforem k procesu polarizace řeší např. Chromý (1999) či Vaishar, Zapletalová (1998) na příkladu Jemnicka. Musil (1988) diskutuje vztah administrativních hranic vyšších územních celků (krajů) k vymezení problémových oblastí tzv. vnitřních periferií. Význam politických hranic (včetně administrativních) v regionálním rozvoji území zvažuje i Komlosy (2003) – na příkladu česko-rakouského pohraničí. Vymezování pohraničí na bázi administrativních jednotek (a jednotlivých reforem veřejné správy a samosprávy) diskutují např. Havlíček (2004), Chromý (2000, 2004), Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. (2004). Problematiku vnitřních periferií řeší Hampl (2005), Novotná a kol. (2005) a Jeřábek, Dokoupil, Havlíček a kol. (2004).

Průběh a motivace změn správy

První zárodky krajů se objevují již ve středověku v podobě hradské soustavy, která se stala prvním správním systémem. Postupně se z ní vyvíjí systém krajů (významná role posledních Přemyslovců a především Lucemburků v tomto procesu), jejich rozsah i počet a především funkce se často měnily. Již od 16. století fungují kraje jako střední správní článek pod zemskou správou. Kraje spravovali hejtmani z řad místní šlechty, po roce 1751 došlo k postátnění krajské správy a i hejtmani se stali zeměpanskými úředníky. Před rokem 1848 bylo krajů v Čechách 16 a Praha, na Moravě 6 a ve Slezsku 2. Základními správními jednotkami byla jednotlivá města (patrimonia) a města, která byla podřízena přímo krajům, chyběl tedy střední článek správy. Tento systém se ukázal jako zastaralý a nevyhovující tehdejší měnícím se společenským podmínkám. První pokusy o reformu přišly již v období vlády Josefa II. (pokus o postátnění správy i na nižších stupních a její rozdělení mimo jiné i na základě geografických hledisek), ale s jeho smrtí zanikají.

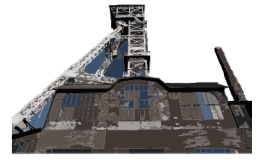
Největší změny přicházejí s přechodem od absolutistického systému ke konstitučnímu po roce 1848. V průběhu let 1849 a 1850 je spuštěna zásadní reforma všech stupňů správy, která dosavadní systém zcela mění. Objevují se samosprávné obce, zanikají panství a především se objevuje okres jako nejnižší jednotka státní správy. Základním článkem má být okres soudní, přirozený mikroregion vymezený mimo jiné i na základě geografické dostupnosti, když několik těchto mikroregionů tvoří politický okres, dalším článkem jsou

pak kraje v čele s krajskými vládami. V soudních okresech i v řadě krajů můžeme, ale najít kontinuitu s předchozím obdobím, především v jejich územní podobě, která zatím nestačila zcela reagovat na změny které přinesla počínající průmyslová a demografická revoluce. Velký díl předchozích funkcí ve státní správě od krajů přebírají právě nově vzniklé politické okresy a v novém systému se kraje stávají přebytečnými a jen těžko si hledají nové postavení. Svoje opodstatnění mají ale v soudní správě, kde krajský stupeň přežívá i dobu neexistence krajů v letech 1868-1949. Nových krajů byl menší počet celkem 11 (viz tab. 2). Průměrná velikost těchto krajů byla druhá nejvyšší po krajích z let 1960-1990. I díky malé praktičnosti krajů, nejasnosti jejich místa ve státní správě a zejména kvůli opětovnému nástupu absolutistického způsobu vlády, již v roce 1855 dochází k další změně. Dosavadní kraje byly rozděleny na menší a vzniklo tak celkem 21 krajů (v Čechách 13 a Praha, na Moravě 6, Slezsko zůstává jedním krajem viz tab. 2). Důvodem byla především změna na okresním stupni správy, kdy byly zrušeny politické okresy a většina jejich správní agendy byla přenesena na bývalé soudní okresy nazvané okresy smíšené (viz tab. 1).

Změnila se tak náplň a pravomoci krajských úřadů, byla zrušena jakékoli náznaky samosprávy, myšlenka že základem svobodného státu je svobodná obec – místní – okresní – krajská – zemská byla opuštěna. Okleštěný krajský stupeň které tak pomalu v novém systému ztrácí smysl. Tento stav nezměnil ani návrat ke konstituční monarchii v roce 1867, kdy nově přijatá reforma již s kraji jako se středním článkem mezi tehdy již osvědčenými okresy a zeměmi nepočítá. Od roku 1868 až do roku 1949 mizí prakticky kraje z správního života a podvědomí lidí, i když například soudnictví se bez krajského stupně neobejde.

Kraje se tak na 80 let stávají předmětem reformních snah i politických jednání. Myšlenky na obnovení krajského zřízení se objevují především v obdobích vyjednávání o způsobu uspořádání národnostních poměrů mezi Čechy a Němci, v 90. letech 19. století v období tzv. punktací – návrhu na rozdělení země na německé a smíšené německo-české oblasti. Politické diskuse o krajích nezanikají ani později na přelomu století a pak v období těsně před a za první světové války, kdy v roce 1918 byly dokonce kraje v českých zemích uzákoněny, ale toto rozdělení již nestačilo vejít v platnost. Kraje v tomto období však přežívají v regionalismu a formuje se řada krajinských hnutí, které společně pracují pro určitý region (v tomto směru jsou známé aktivity v jižních Čechách).

Československo po roce 1918 tak stojí před otázkou jak reformovat správu v nových podmínkách republiky. Systém okresů soudních a politických fungoval dobře a je přejat v českých zemích, horší situace byla na Slovensku a především na Podkarpatské Rusi, kde byl správní



system organizován jiným způsobem a existoval zde župní mezičlánek. Snahy o unifikaci správy našly odezvu v několika úpravách, které vyvrcholily v roce 1920 tzv. župním zákonem, který dělil území nového státu do 23 žup a počítal se zrušením zemského stupně správy. Zákon se stal předmětem politických sporů především mezi německými a českými představiteli, některé župy měly být prakticky celé osídleny německým obyvatelstvem (Česká Lípa, Karlovy Vary, Louny). Nařízením vlády vstoupil zákon do platnosti od 1. ledna 1923 pouze na Slovensku, v Českých zemích župy fungovat nezačaly. Složitou situaci vyřešil unifikační zákon z roku 1927, který župy zrušil a zavedl jednotnou správu rozdělenou do okresu soudních a politických a zemí (země Slezská a Moravská byla sloučena do země Moravskoslezské, viz tab. 1). Až do zániku republiky fungoval tento systém bez vážnějších problémů. Myšlenka krajů se objevuje ve druhé polovině 30. let v souvislosti se snahami o vyrovnání s českými Němci. Okupace přinesla dílčí změny, především vznik větších tzv. dohlížecích okresů a samozřejmě se změnilo územní rozdělení správy v Sudetech, kde vzniklo několik správních žup a části území byly podřízeny župám se sídly na území dnešní Německa a Rakouska.

Obnovení krajského zřízení

Po obnovení Československa došlo i k obnovení územních celků existujících před rokem 1938 s tím že orgány správy se staly národní výbory. Začaly přípravy na nové rozdělení, které počítalo se znovuzavedením krajského stupně již na základě nové společenské a hospodářské dispozice a s ohledem na geografické podmínky, bylo použito i návrhů zpracovaných řadou geografů v čele s J. Korčákem. Mělo jít podle náplně veřejné správy o pokračování předchozího vývoje ve smyslu rozdělení samosprávy a státní správy s tím že již nemusí být brán zřetel na rozdělení českých a německých oblastí. Po roce 1948 bylo jasné že nové správní členění bude nástrojem centralizace státní moci a samosprávný prvek bude zcela zrušen (základem již nebyla právně samostatná obec). Kraje vymezené na základě přirozených mezoregionálních jednotek tak vstoupily do života k 1. 2. 1949 jako instituce správní správy. Zřízeno bylo celkem 19 krajů, v Českých zemích 13, a byly zrušeny země. Na nižších stupních došlo ke sloučení soudní a politické správy a vytvořeno 179 okresů (oproti 151 stávajícím), poprvé také nebyla respektována zemská hranice (Jihlavský a Pardubický kraj).

Kraje územně dobře rozčleněné (což se potvrdilo po roce 2000 kdy dnešní krajská struktura v podstatě kopíruje vymezení z let 1949-1960 viz mapa 1) existovaly pouhých 11 let a v roce 1960 byly nahrazeny většími územními celky, kterých bylo na území dnešní České republiky 8 (v Československu celkem 11 po ustanovení Bratislavského kraje 12). Podle rozlohy se jednalo o

rozlohou největší krajské celky v novodobé historii správy. Tato reforma proběhla v souladu s trendy v okolních socialistických zemích (zrušení zemí v NDR, změna počtu vojvodství v Polsku) a podobně byly upraveny okresy (ze 179 došlo k redukci na 76 celků). Významnými změnami prošly krajské hranice, především se to týkalo Středočeského (bývalého Pražského kraje). S menšími změnami (částečné pokusy o reformy v letech 1967-1970, především na Slovensku kde došlo v krátkém období dokonce ke zrušení krajského členění) tento systém přežil až do listopadu 1990, kdy došlo k zrušení krajských národních výborů, nikoli krajů (soudy, policie, decentralizovaná ministerská pracoviště fungovaly dál na základě krajů z roku 1990) a znovuzavedení samosprávy na nižších stupních. Kompetence KNV byla převedena na ministerstva a okresní úřady (vzniklé z okresních národních výborů).

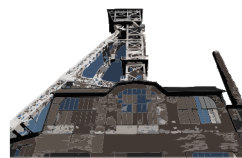
Reformy po roce 1990

V tu dobu probíhala reforma na nižších úrovních tedy základních celků státní správy, kdy bylo zřízeno 387 pověřených obecních úřadů, jejichž obvody, i když v rámci stávajících okresů respektovaly přirozené spádové regiony a geografické podmínky. Mluvilo se ale i reformě a návratu středního správního článku, ústava České republiky stanovila v hlavě 7 ústavního zákona 1/1993 sbírky, že základními samosprávnými celky jsou obce a vyššími územně správními celky jsou země nebo kraje, tedy s okresy se dále nepočítalo.

Po počátečních návrzích na návrat k zemskému uspořádání či ponechání správy a samosprávy ve dvoustupňovém modelu (stát - okresy, respektive parlament - obce), bylo rozhodnuto o zavedení mezičlánku na krajské úrovni. V polovině 90. let šlo především o stanovení počtu těchto jednotek, diskutovaly se dvě základní varianty. První z nich byla modifikace členění z let 1990 se vznikem regionu Střední Morava, druhou pak zřízení 14 krajů - Praha, Středočeský, Budějovický, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královohradecký, Pardubický, Jihlavský, Brněnský, Zlínský, Olomoucký a Ostravský, tedy varianta velmi podobné té, která fungovala v letech 1949-1960. V obou variantách se původně počítalo s dělením několika stávajících okresů. V roce 1994 vláda předložila poslancům návrh na zřízení dokonce 17 VÚSC, ale jednání skončila na mrtvém bodě. Zvažovala se také varianta s 12 (resp. 13 celky) bez Jihlavského kraje a také případná podoba menšího Jihlavského kraje. Vymezení tohoto kraje se stalo jedním z největších problémů současného správního členění a odstředivé tendence okrajových částí kraje, které přirozeně spádují k jiným meziregionálním centřům jsou velké (Bítežsko a Velkomeziříčsko k Brnu, Pacovsko k Českým Budějovicím, Chotěbořsko k Pardubicím).



XXII SJEZD ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI OSTRAVA 2010



V prosinci roku 1997 bylo konečně ústavním zákonem č. 347/1997 sb o Vzniku Vyšších územně právních celků schváleno 13 nových krajů a samostatně pak hlavní město Praha s tím že se nedělí území dosavadních okresů. Kraje vznikly k 1. 1. 2000 a volby do krajských zastupitelstev proběhly na podzim roku 2000 a po nich začaly kraje od 1. 1. 2001 pracovat.

Kraje fungují již téměř 10 let, došlo k dílčím změnám jejich území (výše zmiňovaný kraj Vysočina, kraj Moravskoslezský a Olomoucký), ale celkově se krajský mezičlánek osvědčil. Především po zrušení okresních úřadů v roce 2003 a přenesení jejich kompetencí na kraje a nově vzniklé obce s rozšířenou působností, již je 205 a hranice jejich obvodů se velmi často shodují s okresy existujícími mezi lety 1949-60 (viz mapa č. 1), okresy stále ještě v řadě oblastí správy existují). Již po deseti letech existence můžeme pozorovat stabilizaci krajských hranic v prostoru i tam kde dříve tyto hranice neexistovaly (Pardubický a Královehradecký kraj) a naopak postupné mizení reliktních hranic, tedy hranic dřívějších krajských celků nebo zemské hranice. Je to důsledek změn směrů dojížděky, dopravní obslužnosti i přízpusobení dalších oblastí existujícímu stavu ve veřejné správě (reforma soudu, policie apod.). Už základní mapové srovnání hranic krajů z let 1949-1960 a současných krajů ukazuje zajímavé výsledky (viz mapa 2). Srovnání vrstev hranic administrativních jednotek (krajů, žup) v různých časových horizontech by mělo odhalit stabilitu či naopak proměnlivost vnitřních hranic v Česku. Lze usuzovat že tato stabilita bude větší tam, kde je determinována fyzickogeografickými (přírodní linie – pohoří, vodní toky apod.) nebo sociogeografickými podmínkami. Ukazuje se, že tyto hranice jsou stabilní a mají tendenci být hranicí i po zrušení příslušného celku.

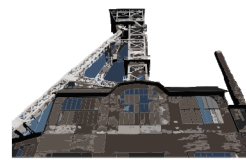
Velice zajímavé se v této souvislosti jeví právě oblasti u krajských hranic, které změnilly svoji územní příslušnost, a to od roku 1850 i několikrát. Často shodují s oblastmi vnitřních periférií Česka a právě stupeň jejich periferity, vnímání krajské hranice jako bariéry, stálost krajské hranice (který kraj má nejstálejší hranice) by měly být předmětem dalšího hodnocení a výzkumu.

Použité zdroje

- BURDA, T. (2003): Development of the Administrative Division of Czechia since 1848 to the present Times, in Theoretical and Methodological Aspects of Geographical Space at the turn of Century, s. 385–390
- BURDA, T. (2005): Okresy 1949 – 1960 a obvody obcí s rozšířenou působností - podobnost čistě náhodná?: in Sborník z konference Přírodovědecké fakulty
- HAMPL, M., KÜHNEL, K., GARDAVSKÝ, V. (1987): Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČR. Praha. s. 255, 4 mapové přílohy.
- HAMPL, M., MÜLLER, J. (1996): Komplexní organizace systému osídlení. in Hampl, M. ed., Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. Praha. ss. 53–90.
- HAMPL, M. (1998): Realita, společnost a geografická organizace: Hledání integrálního řádu. Nakladatelství Demoart pro PřF UK v Praze, 110 s.
- HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: Transformační procesy a jejich obecný kontext, Praha, edice KSGRR PřF UK, 145 s. a 1 příloha.
- HALÁŠ, M. (2005): Marginalita a přihraničné regiony. Geografie XVI, Masarykova univerzita Brno, Brno, s. 202–210.
- HAVLÍČEK, T. (2003a): Are Border Regions Peripheral Territories? In: Kowalczyk, A. (ed.): Theoretical and Methodological Aspects of Geographical Space at the Turn of Century. Warszawa, s. 193–197.
- HAVLÍČEK, T. (2004): Teorie vymezení pohraničí. In: Jeřábek, M., Dokoupil, J., Havlíček, T. a kol. České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování? Praha, Academia, s. 59–66.
- HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P. (2001): Příspěvek k teorii polarizovaného vývoje území se zaměřením na periferní oblasti. Geografie–Sborník ČGS, 106, č. 1, s. 1–11.
- CHROMÝ, P. (2000): Historickogeografické aspekty vymezení pohraničí a jeho geografické analýzy. Geografie – Sborník ČGS, 105, č. 1, ČGS, Praha, s. 63–76.
- CHROMÝ, P. (2004b): Historickogeografický pohled na české pohraničí. In: Jeřábek, M., Dokoupil, J., Havlíček, T. a kol.: České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování? Praha, Academia, s. 33–44.
- JANÁK, J., HLEDÍKOVÁ, Z. (1989): Dějiny správy v českých zemích do roku 1945. Praha. s. 520, 17 mapových příloh
- JELEČEK, L. (2000): Územněsprávní reformy v Česku v letech 1848–2000. Geografické rozhledy, 9, č. 5, s. 136–137.
- JEŘÁBEK, M., DOKOUPIL, J., HAVLÍČEK, T. a kol. (2004): České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování? Praha, Academia, 297 s.



XXII SJEZD ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI OSTRAVA 2010



- KOMLOSY, A. (2003): Grenze und ungleiche regionale Entwicklung. Binnenmarkt und Migration in der Habsburgermonarchie. Promedia, Wien, 497 s.
- KRYČOVÁ, J. (1995): Příspěvek k historii KNV v Plzni. Západočeský historický sborník, Plzeň - 700 let krajské metropole, ss. 43-52.
- MATES, P., SCHELLE, K. (1986): Vznik Moravskoslezské země v roce 1927. ČMM 105, ss. 241-251.
- MOCEK, J., ŽÁČEK, V. (1958): Krajská Správa v českých zemích a její archivní fondy (1605-1868). Praha, Archivní správa MV, s. 352, obr. příloha+ 3 mapy.
- MUSIL, J. (1988): Nové pohledy na regeneraci našich měst a osídlení. In: Územní plánování a urbanismus, XV, č. 2, s. 67-72.
- NOVOTNÁ, M. ed (2005): Problémy periferních oblastí, PřF UK v Praze, edice KSGRR, 184 s.
- PELANT, J. (1995): Plzeň sídlem krajského úřadu 1751-1868. Západočeský historický sborník, Plzeň - 700 let krajské metropole, ss. 15-42.
- RIEGER, B. (1889): Zřízení krajské v Čechách .Část I- historický vývoj do roku 1740 (II.díl 1894).
- ROUBÍK, F. (1938): Ke vzniku správního rozdělení Čech z roku 1850. Sb. Archivu ministerstva vnitra, č. XI. 1 map. příl.
- ROUBÍK, F. (1939) : Vývoj správního rozdělení Čech v letech 1850-1868. Sb. Archivu ministerstva vnitra, č. XII.
- VAISHAR, A., ZAPLETALOVÁ, J. (1998): Jemnice: the Role of a Small Town in the Present Stage of Transformation. Moravian Geographical Reports, 6, č. 1, s. 2-13.

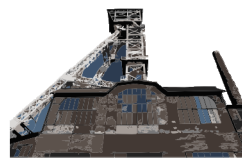
Přílohy:

Tab. 1. Počet a průměrná rozloha a okresů Česka v letech 1850 – 2000

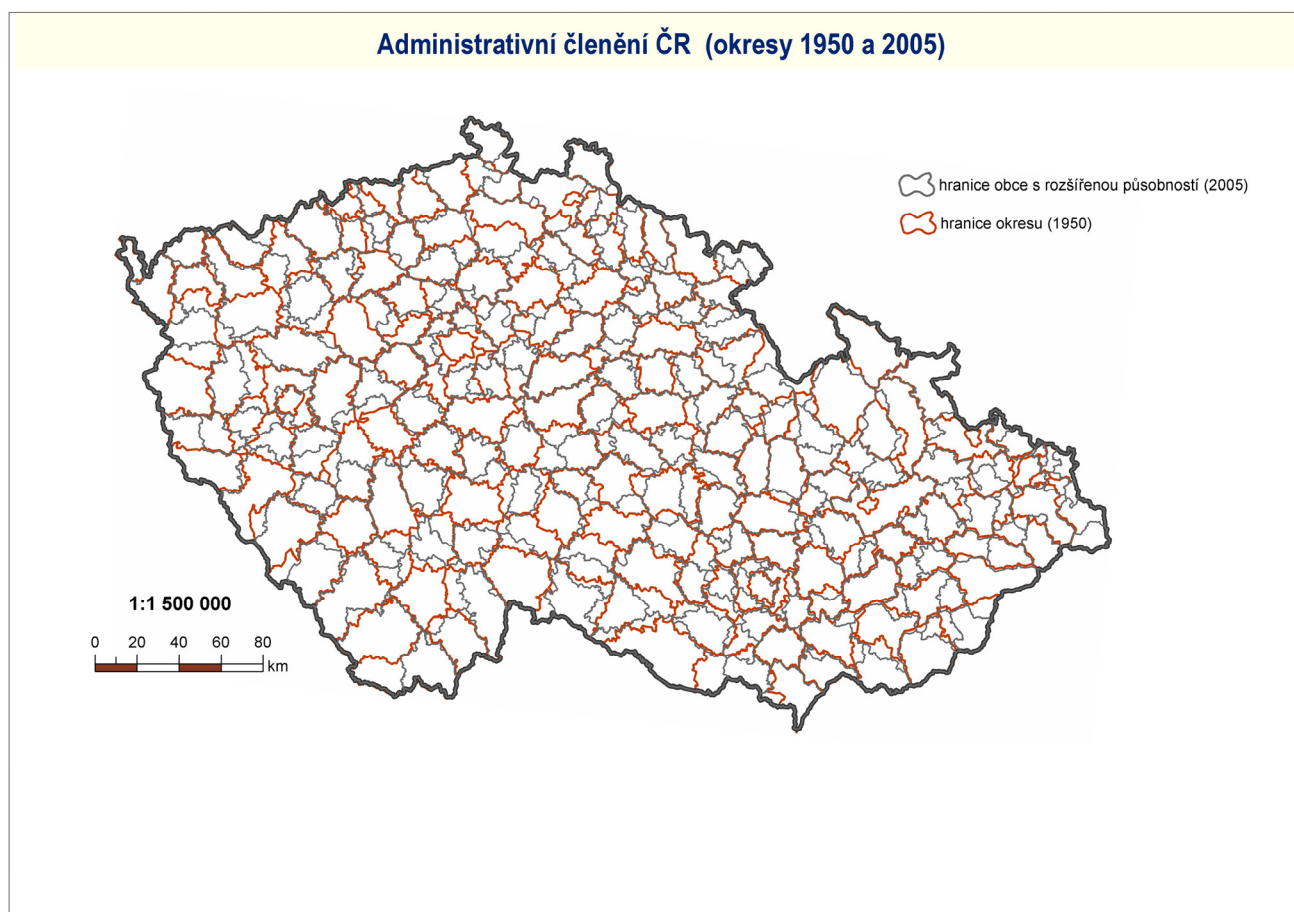
	1850		1855		1868		1928		1947		1949	1960	2000
	p.o.	s.o.	p.o.	s.o.	p.o.	s.o.	p.o.	s.o.	p.o.	s.o.	okr.	okr.	okr.
Čechy	79	208	208	-	89		105	228112	115	230			
Morava	25	76	76	-	30		45	106	48	110			
Slezsko	27	7	27	-	7		-	-	-	-			
ČESKO	131	291	311	-	126		150	334 3346	16353	340	179	75	76
Průměrná rozloha v km ²													
Ø km²	602	271	254	-	626		526	236	484	232	441	1 052	1 038

Tab. 2 Počet a průměrná rozloha krajů Česka v letech 1850-2010 (v době existence krajů a žup)

	1850-1855	1855-1868	1921-1927	1949-1960	1960-1990	2000-
	Počet krajů	Počet krajů	Počet krajů - (žup)	Počet krajů	Počet krajů	Počet krajů
České země	11 (Slezsko tvořilo 1 kraj)	21 (Slezsko tvořilo 1 kraj)	15	°13	8	14
Čechy	8 (Budějovický, Českolipský, Chebský, Jičínský, Plzeňský, Pražský, Praha)	13 + 1 (Budějovice, Čáslav, Cheb, Chrudim, Jičín, Hradec Králové, Litoměřice, Boleslav,	9 (Praha, Pardubice, Hradec Král., Mladá Boleslav, Česká Lípa, Louny, Karlovy Vary, Plzeň,	8 (Pražský, Budějovický, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královehradecký, Pardubický)	6 (Praha hl. m., Středočeský, Jihočeský, Západočeský, Severočeský, Východočeský)	9 (Praha hl. m., Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královehradecký, Pardubický)

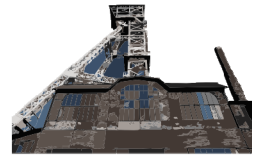


		Písek, Plzeň, Praha, Tábor, Žatec, Hl. m. Praha)	České Budějovice)			
Morava	2 (Brněnský, Olomoucký)	6 (Brno, Jihlava, Nový Jičín, Olomouc, Hradiště, Znojmo)	5 (Jihlava, Brno, Olomouc, Uherské Hradiště, Moravská Ostrava)	5 Jihlavský, Brněnský, Gottwaldovský (Zlínský), Olomoucký, Ostravský	2 Jihomoravský, Severomoravský	5 Vysočina, Jihomoravský, Zlínský, Olomoucký, Moravskoslezský)
Slezsko	1	1	1 (Český Těšín)	-	-	-
Průměrná rozloha v km ²						
Ø km ²	7226	3775	5263	6066	9858	5632

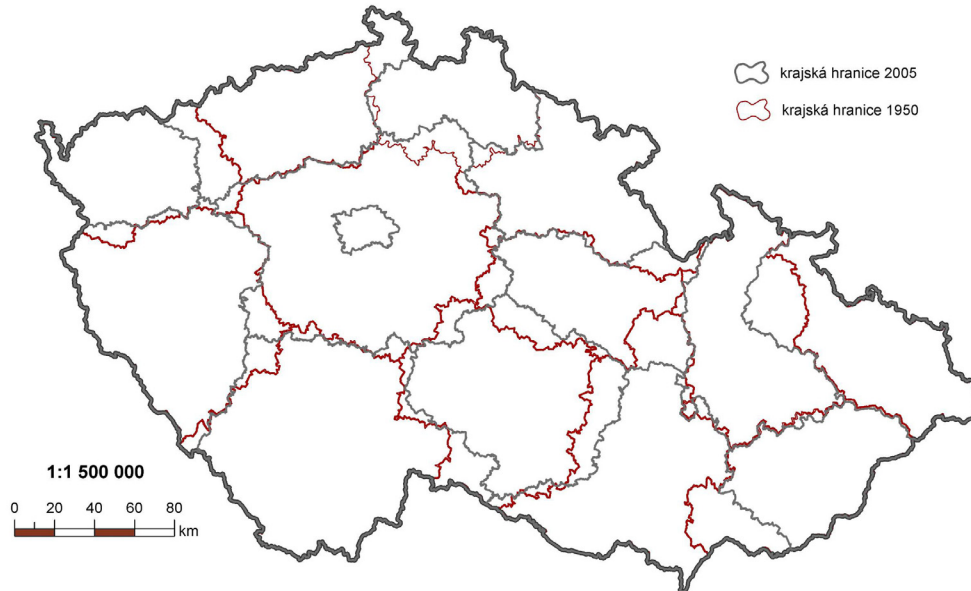


Mapa 1: Administrativní členění ČR (okresy 1950 a 2005).

Zdroj: Atlas Krajiny Česka



Administrativní členění ČR (kraje 1950 a 2005)



Mapa 2: Administrativní členění ČR (kraje 1950 a 2005).

Zdroj: autor příspěvku

Adresa autora:

Mgr. Tomáš Burda
Nakladatelství České geografické společnosti
Ostrovní 30, Praha 1
110 00
tomas.burda@post.cz